

Katsaus koronapandemian vaikutuksia audiovisuaalisissa tuotannoissa käsitteleviin ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin

Elias Könönen

OPINNÄYTETYÖ

Marraskuu 2021
Media-alan tutkinto-ohjelma
Tuotanto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan koulutus
Tuotanto

KÖNÖNEN ELIAS

Katsaus koronapandemian vaikutuksia audiovisuaalisissa tuotannoissa käsitteleviin ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin

Opinnäytetyö 36 sivua
Marraskuu 2021

Tässä opinnäytetyössä katsastetaan koronapandemian vaikutuksia audiovisuaalisissa tuotannoissa käsitteleviin ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin. Työn tavoitteena oli selvittää, mitä pandemiaan liittyviä elementtejä on havainnoitu, sekä millä tavalla pandemian vaikutuksia on käsitelty audiovisuaalisten tuotantojen näkökulmasta. Opinnäytteen keskeisenä aineistona ovat aiheeseen liittyvät ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt.

Kirjallisuuskatsauksessa kävi ilmi, että COVID-19 pandemia on vaikuttanut sekä negatiivisesti sekä positiivisesti audiovisuaalisella alalla ja sen työntekijöihin. Pandemian alkamishetkellä tuotantoyhtiöt sekä työläiset kärsivät sen vaikutuksesta, mutta sopeuduttuaan tilanteeseen, ovat keksineet vaihtoehtoisia toimintatapoja media-alalle. Uusia työskentelytapoja omaksuttiin pandemian vuoksi paljon, joista eniten esille ovat tulleet etätyöskentely sekä hygienian korostuminen työpaikoilla.

Pandemian aikaisesta työskentelystä on opittu paljon, ja se vahvisti media-alaa ja tekijöitään. Päätelmänä pystyttiin tekemään, että vanhoista työskentelytavoista pystyttiin jalostamaan uusia toimivampia ratkaisuja alalle. Tutkimus osoittaa media-alan olevan murroksessa, ja vahvistuneen yhteisen koettelemuksen tuloksena.

Asiasanat: koronapandemia, media-ala, tuotannot

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Production

KÖNÖNEN ELIAS

Review of the University of Applied Sciences' Theses about the Effects of the Corona Pandemic on Audiovisual Productions

Bachelor's thesis 36 pages
November 2021

The objective of this thesis was to gather information about theses done at university of applied sciences about the effects of the corona pandemic on audiovisual productions. The aim of the work was to find out what elements related to the pandemic have been observed, and how the effects of the pandemic have been addressed from the perspective of audiovisual productions. The central material of the thesis is the theses related to the topic of a university of applied sciences.

A literature review revealed that the COVID-19 pandemic has had both negative and positive impact on the audiovisual sector and its employees. Due to the pandemic, much was learned about new ways of working, the most prominent of which are teleworking and the emphasis on hygiene in the workplace.

Much has been learned from working during the pandemic, and it has strengthened the media industry and its creators. In conclusion, it has been possible to refine the old ways of working into new, more functional solutions. The research shows that the industry is undergoing a transformation and is as a result strengthened by the common ordeal.

Key words: COVID-19 pandemic, media industry, productions

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KATSAUS KESKUSTELUIHIN MEDIA-ALALLA; COVID-19	6
	2.1 Pandemian vaikutus media-alalla.....	6
	2.2 Pandemian vaikutus audiovisuaalisessa tuotannossa	10
	2.3 Kuinka pandemia on vaikuttanut esituotantoon.....	11
	2.4 Toimet pandemiaa vastaan kuvausjaksolla.....	12
	2.5 Jälkituotantovaihe ja pandemian vaikutukset	14
3	OHJEISTUKSET COVID-19 VASTAAN.....	16
4	KATSAUS COVID-19 – AIHETTA KÄSITTELEVIIN OPINNÄYTETÖIHIN	19
	4.1 Aineiston rajaus ja haku	19
	4.2 Millaisia opinnäytteitä pandemiaan liittyen on tehty.....	20
	4.3 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Etätyö	23
	4.4 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Etäjohtaminen ja viestintävälineet.....	24
	4.5 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Toimet pandemiaa vastaan ...	25
	4.6 SWOT-analyysi opinnäytetöistä	28
5	MEDIA-ALALLE POSITIIVISIA ASIOITA PANDEMIASTA.....	30
6	POHDINTA	32
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Vuoden 2019 lopulla alkoi Wuhanissa, Kiinassa epidemia (tilanne, jossa tartuntatauti ilmaantuu poikkeuksellisen suurella osalla jonkin alueen väestöstä). Sen aiheuttajaksi ilmeni koronavirus, viralliselta nimeltään COVID-19 (sairaus, jonka aiheuttaa koronaviruksiin kuuluva SARS-CoV-2). Tauti aiheuttaa hengitystieinfektioita nopealla aikavälillä, itämisajan olleen tarttumishetkestä oireiden ilmeneeseen 1-14 vuorokautta. Virus tarttuu pääasiallisesti pisaratartuntana, esimerkiksi yskiessä tai aivastaessa. Oireita voivat olla päänsärky, lihaskivut, kuume, ripulointi sekä hengenahdistukset. Taudinkuva voi vaihdella lähes oireettomasta todella vakavaan muotoon, jolloin potilas tarvitsee tehohoitoa oireisiin.

WHO (Maailman terveysjärjestö) julisti 11.3.2020 koronavirusepidemian pandemiaksi (tilanne, jossa tartuntatauti ilmaantuu erityisen suurella osalla ihmisväestöä tai maantieteellistä aluetta).

Opinnäytetyöni käsittelee koronapandemian vaikutuksia audiovisuaalisissa tuotannoissa, työn keskeisenä aineistona ovat aiheeseen liittyvät ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt. Aineistoksi valittuja opinnäytetöitä analysoidaan ja töiden pohjalta tehdään yhteenvetoa niissä kuvatuista vaikutuksista ja ilmiöistä.

Työssä käytetään lisäksi aineistona erilaisia kirjallisia lähteitä, kuten uutisia, blogitekstejä sekä tiedotteita. Lisäksi tapauserimerkkinä opinnäytetyössä käytetään tuottamaani TAMK:n lopputyöelokuva *#Someäiti*. Kerättyä tietoa analysoidaan oman kokemukseni pohjalta pandemian aikaisesta työskentelystä audiovisuaalisissa tuotannoissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia ja selventää, mitä pandemiaan liittyviä elementtejä on havainnoitu, sekä millä tavalla pandemian vaikutuksia on käsitelty audiovisuaalisten tuotantojen näkökulmasta. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella mitä COVID-19:n pandemiasta on opittu työelämään audiovisuaalisessa tuotannossa. Tarkoituksena on tuottaa tietoa, joka auttaa huomaamaan ja hyödyntämään pandemian aikana työskentelystä opituista toimintatavoista.

2 KATSAUS KESKUSTELUIHIN MEDIA-ALALLA; COVID-19

Kappaleessa esitellään pandemiaan liittyneitä keskusteluja media-alalla. Tiedot on kerätty pandemian aikaisten opinnäytetöiden, nettiartikkeleiden sekä muun verkkomateriaalin parista. Aiheet on rajattu koskemaan media-alaa, mutta yleiskäsitteenä 'kulttuuri' ja kulttuuriala ovat myös kohteena.

2.1 Pandemian vaikutus media-alalla

Pandemia on vaikuttanut suuresti media-alan toimintaan, sekä sen työntekijöihin. Turvallinen työnteko audiovisuaalisessa tuotannossa on saanut uusia tasoja, kun on kehitetty tapoja taistella sairastumista vastaan. "we need to learn to adapt in order to survive – and dealing with COVID is no different" (Mathers, James 2021). Pandemia vaikuttaa niin terveydellisenä uhkana työntekijälle, kuin myös taloudellisenä riskitekijänä tuotantoyhtiölle.

COVID-19 virusta kantavan terveydelliset riskit vaikuttavat henkilökohtaisen elämän lisäksi myös muihin, koska on tärkeää ehkäistä mahdollisen tartuntaketjun syntyminen. Taudin aggressiivisen leviämisen luonteen vuoksi, tartuntariski on suuri lähietäisyydessä työskentelevien ihmisten parissa. On mahdollista, että tuotannon sisällä lähtee leviämään tartuntaketju, jonka vuoksi projektin eteneminen on keskeytettävä tekijöiden sairastuessa. Tämä johtaa suoraan verrannollisesti tuotantoyhtiön taloudellisiin ongelmiin, koska tuotannon keskeyttämisestä aiheutuu valtavasti ylimääräisiä kuluja tuotantoyhtiölle. Audiovisuaalisen alan tuotantojen kulut aiheutuvat suurimmaksi osaksi palkkakustannuksista. Työ on projektiluonteista ja siihen liittyy monenlaisia aikatauluttamisen haasteita tuotantohenkilökunnan ja esim. näyttelijöiden osalta. Keskeyttämiset ja aikataulujen muutokset ovat todella haastavia toimialalla. Palkkakustannusten lisäksi myös vuokra- kalusto, sekä mahdolliset varauskustannukset kuvauslokaatioissa, aiheuttavat tuotannolle taloudellisia haasteita, jos tuotantoa joudutaan siirtämään.

Pandemia pakotti myös SET:n (*Suomen Elokuva- ja mediatyöntekijöiden liitto*) toimiin. Vuoden 2020 alkupuoliskolla SET kirjoitti saaneensa paljon yhteydenot-

toja liittyen pandemian aikana työskentelyyn. SET kehotti media-alan työntekijöitä siirtymään kokonaisvaltaisesti etätöihin, töiden niin salliessa. Toivottiin samalla, että tuotantoyhtiöt harkitsevat vakavasti, onko tuotantojen kuvausjakson järjestäminen tällä hetkellä välttämätöntä, vai olisiko mahdollista siirtää kuvausjakso myöhempään ajankohtaan. (Teme 24.3.2020.)

Pandemia on tuonut myös hyvää media-alalle, jolla voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia työmarkkinoille; mediankäyttö on lisääntynyt. Markkinatutkimuslaitos Kantar TNS on laskenut Mediapäivä -tutkimuksessaan, että vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla suomalaiset käyttivät keskimäärin 9,5 tuntia päivässä eri viestinten äärellä. Tämä on 1,5 tuntia enemmän kuin vuotta aiemmin. (Kohvakka, R. & Saarenmaa, K. 2021.)

Yleistyvä digitaalisen sisällön kuluttaminen koskee jokaista tavalla tai toisella, ja sitä on hankala välttää nyky-yhteiskunnassa. Kysynnän ja tarjonnan laki koskee mediasisältöjä, ja pandemian ohjatessa ihmisiä etätöskentelyyn (etätö on työtä, joka tehdään työpaikan ulkopuolella, esim. kotoa, etäpisteestä tai liikkuvasta toimistosta) sekä pysymään kotona, ruokkii tämä digitaalisen tarjonnan ja kysynnän nousua. Pitkäaikainen hyöty työmarkkinoilla onkin odotettavasti positiivinen, vaikka väliaikainen lama media-alan työmarkkinoilla pandemian aikana, vaikuttikin paljon ammatinharjoittajiin.

Aito Median toimitusjohtajan Eero Hietala pohtii, että pandemian aika on varmasti kaikkien tuotantoyhtiöiden historiassa suurin kriisi, mitä on ollut. Hietala lisää, että pandemia koskee myös kanavilla mainostajiin, jotka eivät uskalla mainostaa vaikka toisaalta katselu on nyt huipussaan. (Lehtonen 2020.)

Pandemia toi mukanaan striimauspalveluiden kulta-ajan, kun kuluttajilla ei ollut mahdollista viettää aikaa sosiaalisissa merkeissä samalla lailla kuin ennen. Netflix on kertonut saaneensa vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä 8,5 miljoonaa uutta tilaajaa. Tilaajamäärä ylitti sen oman ennusteen, joka oli ollut kuusi miljoonaa tilaajaa. (Erkkilä 2021.) Suuri kysyntä suoratoistopalveluita kohtaan lisää myös työllisyyttä media-alalla. Kuluttajat katsovat videoita kotonaan nyt enemmän kuin koskaan, joten alan ammattilaisille riittää töitä.

Elokuvagaalojen suurimpana nimenä tunnettu Oscar-gaalakin jouduttiin pitämään v.2021 juhlallisina eleistään huolimatta eri tavoin kuin ennen. Pandemia kuitenkin edesauttoi tuotantoyhtiöitä saamaan elokuvaansa Oscareita varten esille. Suomen Oscar-ehdokkaana oli Tove-elokuva, jonka ajaminen eteenpäin gaalaan oli kovan työn takana. Elokuvan tuottaja Aleksis Bardy kertoo, että markkinointityö täytyi tehdä kokonaan virtuaalisesti. Korona teki kuitenkin elokuvien markkinoinnista tasapuolisempaa. Pienelläkin budjetilla saattoi saada huomiota.

” Outoa sanoa näin, mutta koronan vuoksi meidän mahdollisuudet olivat ehkä paremmat. Elokuva on hyvä ja kampanja oli hyvä.” [Bardy 2021] (YLE 2021.)

Elokuvateollisuuteen pandemia kuitenkin vaikutti sulkemalla elokuvateattereita. Elokuvien ensi-iltoja täytyi siirtää, joka vaikutti elokuvateattereiden lisäksi myös tuotantoyhtiöiden sekä levittäjien tulovirtaan. Ensi kertaa elokuvalevittäjien historiassa päätettiin kilpailijoiden kanssa tehdä yhteistyötä, kun koronarajoitusten hellittäessä elokuvateattereita sai taas avata; levittäjät sopivat uusien elokuvien julkaisuajankohdista, jotta kukaan ei häviä kisassa ja julkaisutahdissa. Yhdenaikainen julkaisu-aika elokuvilla, joiden alkuperäinen ensi-ilta sattui pandemiarajoitusten ajalle, veisi jokaiselta lipputuloja, kun kuluttajat eivät ehdi tai pysty käymään katsomassa jokaista. Elokuvien ensi-illat kasaantuisivat teattereille, joka vaikuttaisi jokaisen kassavirtaan.

Opinnäytetyössä *Etätyötä koronakeväänä: muutoksia toimintatavoissa ja asenteissa* (Laitala, 2020) lainaa tekstissään tulevaisuudentutkimuksen näkökulmaa (Dufva, 2020), että pandemiat ovat ”villejä kortteja”, jotka haastavat maailman megatrendejä. Nämä villit kortit ovat vaikuttajia, joiden olemassaolo muuttaa normeja. Dufva korostaa, että megatrendit ovat kytköksissä toisiinsa, ja niiden keskinäiset jännitteet korostuvat poikkeustilanteessa. Villi kortti saattaa avata jännitteitä ja viedä kehitystä odottamattomaan suuntaan tai avata uusia vaihtoehtoja. Media-alalla pandemia on pakottanut muuttamaan vanhoja käytäntöjä, kuten elokuvanäytöksiä tai vakiintuneita työskentelytapoja tuotannoissa, jolloin normeihin on tullut muutosta.

Pandemia on lisännyt media-alalla myös tulevaisuuden osaamistarpeisiin juuri liiketoimintaosaamisen ja itsensä johtamisen tärkeyden. Töiden toiminnanjohtaja

Karola Baran sanoo, että alan työntekijät kaipaavat nyt juuri lisä- ja täydennyskoulutusta. (Heijari 7.5.2021.) Pandemia on pakottanut omaksumaan uusia toimintamalleja, ja jatkuva digitalisoitumisen kasvu globalisoivat työyhteisöjä tuotantoihin.

#Someäiti lyhytelokuva kuvattiin vuoden 2020 kesän jälkeen, jolloin pandemia vaikutti huomattavasti Suomessakin. Toimin tuottajana kyseisessä TAMK:n lopputyöelokuvassa, joka sai minut inspiroitumaan kirjoittamaan aiheesta opinnäytetyöni. Kyseistä tuotantoa jouduttiin siirtämään useaan kertaan koronarajoitusten vuoksi, jotka sotkivat aikatauluja ja ennakkotuotantoa. Casting-vaiheessa (vaihe, jossa tuotantoon valitaan näyttelijöitä ja esiintyjä) näyttelijäehdokkaista ei voitu kutsua koekuvauksiin ja haastattelut täytyi hoitaa vaihtelevin aikatauluin etänä. Ennakkosuunnittelu ja -tuotanto, sekä näihin liittyvät palaverit täytyi suorittaa rajatulla työryhmämäärällä, koska ei voitu ottaa riskiä joukkoaltistumiselle koronaan. Tämä vaikutti huomattavasti työtuntimääriin opiskelijoilla, varsinkin tuotantoryhmän osalle, koska jatkuvat aikataulumuutokset kuormittivat työtaakkaa. Työtehtävien jako ei toiminut kesän aikana yhtä jouhevasti, kun rajoitukset ja pelko tartuntaketjusta tai taudin tarttumisesta olivat läsnä, ja jouduttiin tekemään nopealla aikataululla päätöksiä. Uutisten ja sosiaalisten medioiden täytyttyä pandemiaan liittyvistä uutisista, oli opiskelijoita lopputyöelokuvaan paikoittelun hankala värvätä. Rokotuksia ei *#Someäiti* -lyhytelokuvan kuvausten aikana vielä saanut, joten työryhmän aktiivinen kasvomaskien käyttäminen, sekä käsihygieniasta huolehtiminen olivat välttämättömiä tuotannon toteuttamiseksi.

Pandemian tuoma huoli myös vaikutti näyttelijöihin esituotantovaiheessa. Moni koki, ettei voinut antaa parasta vaikutelmaa casting-vaiheessa juuri pandemian pelon vuoksi. Työryhmää, eli opiskelijoita, neuvottiin olemaan todella varovaisia kuvauksissa ja välttämään ylimääräisiä ihmiskontakteja. Vaikka kuvauspaikalla itsessään ei tuntenut oloaan uhatuksi taudin vuoksi, sai siitä jatkuva puhuminen pelon ilmapiirin aikaiseksi.

Koronakoordinaattori

COVID-19 pandemian myötä syntyi uusi tehtävänimike tuotantoihin; koronakoordinaattori. Tuotannosta ja sopimuksesta riippuen, koronakoordinaattorin työtehtäviin kuuluvat kaikki pandemian vastainen ennaltaehkäisy tartuntaketjuja varten. Koronakoordinaattori on vastuussa kuvauspaikan riittävästä hygieniavarusteista, kuten desinfiointiaineista, siivoustarvikkeista, kasvomaskeista sekä suojahanskoista. Työtehtävään kuuluu kuvausryhmän valvominen turvavälien (suositeltu kahden metrin etäisyys ihmisten välillä, jotta tartuntariski pienenee pisaratartuntana) ylläpitämiseksi sekä tilojen siisteydestä huolehtiminen. Sopimuksesta riippuen, koronakoordinaattori saattaa myös suorittaa koronatestejä kuvauspaikalla. Työtehtävään itsessään ei ole mahdollista tai tarpeellista erikseen kouluttautua, mutta ensiaputaidot ja media-alan työkokemus katsotaan hyödyllisiksi taidoiksi.

2.2 Pandemian vaikutus audiovisuaalisessa tuotannossa

Pandemian vaikutukset vaihtelevat eri tuotannon vaiheissa. Kuten muillakin toimialoilla, suuri osa työstä on tehty etänä. Kaikkea työtä ei voida tehdä etänä, osa tuotannon työstä on ollut pakko suunnitella uudelleen, koska ne ovat edellyttäneet lähityöskentelyä ja ihmiskontakteja.

Jokaiseen työvaiheeseen kuuluu kuitenkin samat turvallisuusohjeet; mahdollisuus käsien riittävään puhdistamiseen, riittävien etäisyyksien pitäminen muihin ihmisiin, sekä tilojen ja pintojen puhdistamisen tehostaminen työpisteillä (Finlex, 2021.)

Työntekijöiden lisäksi alan tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei se toiminnallaan edesauta pandemian leviämistä tai aiheuta muille terveydellisiä riskitekijöitä. Kuvauspaikat kuuluisivat valita siten, että eivät ole yhteydessä muuhun väestöön, jotta ulkopuoliset ihmiset eivät tule seuraamaan kuvauksia, jolloin riskitekijät kasvavat molempiin suuntiin. (Teme 2020.)

Koronapandemia on vaikuttanut myös käsikirjoittajien työhön, heidän on pitänyt miettiä kirjoittamiaan tarinoita ja sisältöjä myös pandemian näkökulmasta. Nykyaikaan sijoittuvia käsikirjoituksia on muokattu vastaamaan pandemian aikaa, mm. *Greyn Anatomia* -draamasarjassa, mikä sijoittuu sairaalaan, tuodaan esille vallitseva pandemia myös sarjassa roolihenkilöiden kautta. Kyseisen tuotantokauden, joka kuvattiin pandemian aikana, käsikirjoituksessa ollaan huomioitu turvavälit ja koronasuojat. Mahdollista myös on, että tietyt teemat eivät resonoi pandemian aikaisia katsojia, kuten etätyön vieroksuminen työpaikoilla, joten onnistuneen käsikirjoituksen läpisaaminen vanhojen ehtojen mukaan ei enää ole itsestäänselvyys.

Ennen pandemiaa, moni käsikirjoittaja toivoi saavansa kuukausien vapaan tehdä rauhassa käsikirjoitustaan, sanoo Michael Green (yhdysvaltalainen kirjailija; *Logan*, *Blade Runner 2049*, *Jungle Cruise*), mutta nyt on löydettävä uusia luovia tapoja ylläpitää ”pre-COVID-19” tuotteliaisuutta. Russian Doll -sarjan yksi luojista, Lesley Headland, kertoo luovuutensa pysähtyneen pandemian aikana, kun estoja normaaliin elämään tuli. (Sandberg 2021.)

Säännökset ovat myös tuoneet näyttelijöille päänvaivaa; Salkkarit -draamasarjan hahmo Ulla Taalasmaa, näyttelijänä Maila-Liisa Puhu, on jouduttu koronan vuoksi kirjoittamaan piiloon. ”Emme ota säännösten mukaan yli 70-vuotiaita lainkaan kuvauspaikalle.” – toteaa sarjan tuottaja Marko Äijö. (Aromaa 2020.)

2.3 Kuinka pandemia on vaikuttanut esituotantoon

Audiovisuaalisessa tuotannossa esituotantovaiheessa ihmiskontakteja on helpompaa välttää. Palavereja voidaan siirtää etäpalavereiksi, sekä etätyöskentelyyn voidaan antaa tarkempia ohjeita työn luonteen mukaan. Esituotantovaiheessa myös suunnitellaan monesti, kuinka pandemiaa vastaan taistellaan itse kuvauksissa, eli tuotannon vaiheessa, jossa tartuntariski on suurin työntekijöiden välillä.

Koronapandemian vaikutukset esituotantovaiheessa ovat olleet suhteellisen pieniä: monet tuotannolliset tehtävät voidaan hoitaa etänä, sekä turvavälien noudattaminen on helpompaa. Esituotannossa monesti korostuu, kuinka etätyöskentely

on tehokas keino välttää joutumasta mahdolliseen tartuntaketjuun tuotantotiimin sisällä. Casting-tilaisuudet, muun esituotannon ohella, voidaan pitää mahdollisuuksien mukaan myös etänä, jotta vältetään ylimääräisiltä kontakteilta.

Yhtenä keinona taudin leviämisen estämiseksi tuotantoyhtiöt ovat ottaneet tavakseen toimittaa kasvomaskeja, tai niin kutsutun ”koronapussin” ennen kuvauksia jokaiselle työryhmän jäsenelle. Pussista löytyy hygieniatavaroita koronaa vastaan, jotka ovat henkilökohtaisia. Perinteisen kirurgisen kasvomaskin sijaan työntekijälle voidaan tarjota pisaravisiiriä, tai molempia.

APFI ry, Suomen Journalistiliitto ry, Suomen Näyttelijäliitto ry ja Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ohjeistavat tuotantoyhtiöitä ennen kuvauksia kartoittamaan ne työryhmän jäsenet, jotka kuuluvat riskiryhmään tai joiden kotitaloudessa joku kuuluu. Mikäli nämä ehdot täyttyvät, työntekijän toivotaan olevan pienellä kynnyksellä yhteydessä terveydenhuoltoon, minkä jälkeen yhdessä tuotantoyhtiön vastuuhenkilön kanssa arvioidaan mahdollisesti tarvittavat muutokset hänen työjärjestelyihinsä. (APFI 11.9.2020).

2.4 Toimet pandemiaa vastaan kuvausjaksolla

Kuvauksissa on tyypillisesti paikalla paljon ihmisiä, jolloin turvavälien pitäminen asettaa paljon haasteita. Tätä varten moni tuotantoyhtiö on kuvauspäivinä ottanut protokollakseen THL:n suosiman maskien käytön. Maskeja on työryhmän hyvä käyttää mahdollisten tartuntaketjujen pysäyttämiseksi. Kuvaukset, joissa on näyttelijöitä, kuuluu tiimin pitää turvallisuutta yllä maskien avulla. Näyttelijät joutuvat melkein jatkuvasti ilman näitä olemaan, on siis tärkeää, että muu työryhmä suojaaa itsensä ja näyttelijän mahdollisilta pisaratartunnoilta.

Kuvauksissa tehostettu käsihygienia on ottanut vahvaa jalansijaa tuotantoihin desinfektioaineiden muodossa. Voi ennustaa, että tämä käytäntö jää varmasti elämään myös jatkossa. Tehostettu pintojen siistiminen kuvausten aikana, sekä vain välttämättömien henkilöiden paikalla olo ahtaissa paikoissa ovat seikkoja, joita on alettu huomioida tarkemmin kuvauksissa. Kuvausten aikaiseen työryhmään on pandemian myötä syntynyt uusi ammattinimike; koronakoordinaattori,

joka vastaa pandemiaan liittyvistä seikoista. Pitkillä kuvausjaksoilla tuotantoyhtiö voi pyytää työryhmäläisiä testauttamaan itsensä mm. kuvaustaukojen jälkeen, jotta välttyään tartunnoilta.

Kainuussa kuvatussa Metsurin Tarina -elokuvassa todettiin koronatartunta, joka ajoi tuotantoyhtiön jäljitystoimiin. Kainuun sote oli todennut kymmenen kuvausryhmän jäsenen alistuneen tartunnalle kuvausmatkojen aikana. Tapaus sai tuotantoyhtiön tekemään lisäyksiä jo olemassa oleviin turvallisuusohjeisiin. Tuottaja Emilia Haukan mukaan, tuotantoon oli muun muassa tulossa mukaan terveysalan ammattilainen huolehtimaan kuvauspaikan hygieniasta ja siitä, että ohjeistuksia noudatettiin. (Sundqvist 2020.)

Tärkeäksi osaksi kuvausperiodin turvallisuuden takaamiseksi on noussut myös mahdollisten tartuntaketjun jäsenten identifioiminen. Jotta välttyään osastojen väliseltä tartuntaketjulta, mahdollisen tartunnan saaneen henkilön osaston jäsenet ja kanssaihmiset selvitetään, jotta tiedetään kenellä voi tartunta olla. Tällä keinolla voidaan taata koko tuotannon henkilökunnan massatartunnan mahdollisuuden pieneneminen. Jos kuvauksissa on avustajia, on tärkeää pyrkiä vähintään turvavälien ylläpitämiseen heidän ja työryhmän välillä.

Vastaava tuottaja Marko Talli Yellow Filmiltä kertoo, kuinka tuottajat ja käsikirjoittajat voivat työskennellä etänä, mutta kuinka kuvausryhmissä tehdään kaikki pandemiatoimenpiteet. Kaikki suhtautuvat kuvauksissa hyvinkin pelokkaasti tilanteeseen, mutta samaan aikaan ilmassa on joustavuutta ja ymmärrystä. (Lehtonen 2020).

Salatut elämät -draamasarjalla on tarkka ohjeistus sairastapausten varalle. Töihin ei saa tulla, jos on yhtään sairas, viestinnästä vastaava Susanna Jyllinmaa toteaa. Sarjaa varten on normaalistikin suunnitelma, jos näyttelijä sairastuu, joten tilanne ei ole tältä osin vaatinut heiltä uusia toimia tämän varalle. (Lehtonen 2020).

2.5 Jälkituotantovaihe ja pandemian vaikutukset

Kuten muissa tuotannon vaiheissa, myös jälkitöiden osalta on oltava tarkkana, ettei tartuntaketjua pääse syntymään. Jälkitöistä riippuen, ryhmäkoot voivat olla suuria, ja tuotantoaikataulu pitkä. Tuotantomalliltaan tätä vaihetta ei pidä väheksyä, vaan sitoutua ennaltaehkäiseviin pandemiatoimiin. Audiovisuaalisessa tuotannossa teos voi olla hyvin jälkityöpainotteista ja luovaa, jonka vuoksi työskentely täytyy tapahtua turvallisuus edeltä, taaten tuotannolle onnistuneen päätöksen.

Tässäkin tuotantovaiheessa turvaetäisyydet ovat ensisijainen suojautuminen pandemiaa vastaan. Jälkitöiden osalta näytöt asiakkaalle ja taiteellisesti vastuussa oleville neuvotaan tekemään netin välityksellä. Jos jälkityöt vaativat fyysisen tapaamisen, ohjeistetaan tämä tehtäväksi mahdollisimman pienellä ihmisjoukolla (UK Screen Alliance 2020). UK Screen Alliance neuvoo jälkitöiden parissa työskenteleviä välttämään julkisia kulkuyhteyksiä, ja kehottaa pyörällä tai kävelen töihin tulemista.

Pandemia on myös vaikuttanut positiivisella tavalla jälkityövaiheeseen; on huomattu etätyön tuomat etuudet. Jälkitöiden kannalta voidaan miettiä näiden siirtymistä ainakin osaksi etänä tehtäviin VFX-yrityksissä. Etätyöt eivät pelkästään tuojoustavuutta, mutta myös mahdollistavat aikavyöhykkeiden yli työskentelemisen audiovisuaalisessa teollisuudessa, toteaa Sophia McKeever. Optimi sekoitusta ja vanhaa jokaiseen tuotantoon on avain tulevaisuudessa. (British Film Commission 2021.)

Suomen reality-tv sarjan *Selviytyjät Pohjola* tuottajan puolesta ei tullut suurempia muutoksia, kuin jälkityövaiheessa leikkaajat ovat joutuneet tekemää paljon enemmän itsenäisesti työtä. Yhteisiä palavereita kuului välttää, ja tietenkään yhteistä karonkkaa ei voinut järjestää. [Pelkonen 2021] (Salonen, haastattelu 23.03.2021.)

Paltan toimialapäällikkö Anu Sajavaara sanoo pandemian osoittaneen, että meidän on elettävä epävarmuuden keskellä ja varauduttava erilaisiin muuttuviin tilanteisiin. Tuotannoissa tarvitaan aina plan B, eli jatkossa on mietittävä vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa suunniteltu tuotanto. (Heijari, 7.5.2021.)

3 OHJEISTUKSET COVID-19 VASTAAN

Kuten muillakin aloilla, myös media-alalle on luotu uusia ja päivitettyjä toiminta-ohjeita pandemian myötä. Ohjeistukset ovat melko samankaltaisia ja noudattavat samoja toimintapiirteitä, kuten kaikissa lähikontakteissa työskentelevillä. APFI, Työturvallisuuskeskus sekä Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitos (THL) ovat laatineet ohjeistuksia, myös audiovisuaalisen tuotannon työhön. Ohjeistukset on koottu sivuilleen:

- <https://apfi.fi/wp-content/uploads/Ohjeistus-kuvauspaikoille-koronapandemian-aikana-11.9.2020.pdf>
- https://ttk.fi/oppaat_ja_ohjeet/digijulkaisut/elokuva-_ja_tv-tuotantoalan_tyohyvinvoinnin_erytyspiirteita
- <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/materiaalipankki-koronaviruksesta/koronavirus-selkokielella>

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry:llä, Suomen Journalistiliitto ry:llä, Audiovisual Producers Finland (APFI ry):llä ja Suomen Näyttelijäliitolla on yhteinen ohjeistus koronaviruspandemiaan, joka on jaettu Teme:n kotisivuilla:

- <https://www.teme.fi/fi/apfin-journalistiliiton-nayttelijaliiton-ja-temen-lausunto-koronatilanteesta/>

Ohjeistuksessa suositellaan minimoimaan lähikontakteja kaikin eri tavoin kuvauspäivien aikana. Kuvaukset neuvotaan suorittamaan siten, että kohtauksia kuvattaessa ja muulloinkin työtiloissa olisi mahdollisimman vähän ihmisiä ja niin, että turvaetäisyyksien säilyminen muihin työntekijöihin olisi mahdollista. Myös siirtymät kuvauspaikoille sekä kuvauksiin neuvotaan tekemään omilla kulkuneuvoilla, jotta mahdollinen kontaktointi muihin jää minimiin. Puvustuksen osalta suositellaan, että näyttelijä hoitaa itse pukeutumisen ohjeiden mukaan. Myös intiimikoh- tausten kuvaamista tulee välttää pandemian aikana. Näyttelijöillä on myös oikeus kieltäytyä lähikontaktista esim. suutelemisesta. (Teme 26.3.2020.)

Ohjeistuksissa korostuu, että hygieenisyyteen pitää kiinnittää erityisen paljon huomiota. Kuvauspaikalla työntekijöillä pitää olla mahdollisuus käsien pesemiseen tai siellä on oltava tarpeeksi käsidesinfiointiainetta. Kasvomaskien käyttöä

suositellaan vahvasti jokaisessa tilanteessa, kun ei voida säilyttää turvavälejä. Puku-, tauko-, ja ruokailutilojen neuvotaan järjestettävän siten, että ovat tarpeeksi väljiä. Ruoka kuuluisi lähtökohtaisesti tarjoilla yksittäispakattuina, siten ettei synny jonoja tai ruuhkaa ruokailutilaan. (Teme 26.3.2020.)

THL päivittää jatkuvasti maskisuosituksia alueittain, ja suositukset muuttuvat koronan levinneisyyden mukaan ajoittain. THL huomauttaa ohjeistuksessaan, että osa koronatartunnan saaneista eivät saa oireita lainkaan, eivätkä he tästä syystä ole tietoisia asiasta, mutta voivat levittää tautia silti eteenpäin. Maski on halpa, mutta tehokas tapa estää epidemian leviämisen riskiä. (THL 30.9.2021.)

AV-alan tuottajien edunvalvontajärjestö (APFI) on kirjannut ohjeistuksissaan hygieenisyyden ylläpitämisestä kuvauksissa. Työ- ja taukotilojen sekä työvälineiden hygieenisuus täytyy huomioida työpäivien aikana. Tämän lisäksi he suosittelevat jatkuvasti puhdistettavaksi työvälineitä mm. mikrofonit, kuulokkeet, ja kuvauksissa käytettävä tarpeisto. Lisäksi APFI huomauttaa ohjeistuksessaan, että muiden työvälineisiin koskemista kuuluisi välttää, jotta tartuntaketjua ei synny. Ohjeistuksessa myös mainitaan, että sama koskee maskia ja kampaajaa suojaamaan maskeeraajan/kampaajan sekä näyttelijän tarpeellisilla suojuuksilla. (APFI 11.9.2020.)

APFI neuvoo Suomeen ulkomailta saapuvan tuotantohenkilökunnan huomioimisen pandemian aikana. Suomeen tulevilla henkilöillä pitää olla koronatodistus 72 tuntia aiemmin suoritetusta COVID-19 testistä, jonka tulos on oltava negatiivinen, sekä jonka on antanut laillistettu lääkäri tai akkreditoitu testauslaboratorio. Tämän lisäksi maahantulijan on oltava omaehtoisessa karanteenissa 14 vrk, jonka aikana työskentely on hoidettava etänä. Tuotantoyhtiö neuvotaan kustantamaan maahantuloille koronatesti 5–7 vrk kuluessa maahan saapumisesta. (APFI 11.9.202.)

Työturvallisuuskeskus Elokuva- ja TV-tuotantoalan työsuojeluoppaassaan, kappaleessa Terveys- ja turvallisuusriskien hallinta, suosittelee kuinka jokaisen työntekijän kuuluisi saada käyttöönsä tarkistuslista, jonka avulla hän voi tunnistaa omassa työssään esiintyviä vaaratekijöitä. (TTK). Selvittämällä työpaikan vaaratekijät varmistetaan turvallinen työympäristö ja terveelliset työolot.

TTK on listannut etätyöhön liittyviä ohjeistuksia ja neuvoja, joilla parannetaan työntekijän fyysistä sekä henkistä taakkaa etätyössä. Näissä huomioidaan niin ergonomia sekä ajankäyttö etätyössä. Etätyötä suositellaan varsinkin silloin, kun työkuva sen sallii ja työ on mahdollista hoitaa kotoa käsin. TTK:n digijulkaisussa etätyön käsite ja prioriteetit käydään kattavasti läpi;

- Etätyön muodot
- Etätyön edellytykset
- Vinkkejä etätyön johtamiseen
- Mahdollisia haasteita etätyöhön sekä hyviä käytäntöjä

Ohjeistukset ovat ennen pandemia-aikaa, mutta ajankohtaisen luonteensa vuoksi enemmän esillä. (TTK 6.9.2017.)

4 KATSAUS COVID-19 – AIHETTA KÄSITTELEVIIN OPINNÄYTETÖIHIN

Opinnäytetöihin on kerätty tietoa pandemian ympärille liittyvistä elementeistä, kuten etätyöskentelystä, työntekijän hyvinvointiin liittyen, töiden toimintatavoista sekä yleisesti aiheesta koottu tietoa. Valittuja opinnäytetöitä analysoidaan laadullisesti, eli lajitellaan sekä jäsennellään kerättyä tietoa, jotta voidaan arvioida sitä uudella näkökulmalla. Tiedon kokoamisella tässä kirjallisuuskatsauksella osoitetaan mitä yhtenäisiä tuloksia ja vastauksia aiheeseen liittyen on saatu sekä kerätty. Tutkimustavoitteena kirjallisuuskatsauksella on vastata tutkimuskysymyksen; mitä COVID-19:n pandemiasta on opittu audiovisuaalisessa tuotannossa.

4.1 Aineiston rajaus ja haku

Valitut opinnäytetyöt kirjallisuuskatsaukseen haettiin Theseus tietokannasta. Hakukriteereinä opinnäytetöihin käytin näiden ajankohtaisuutta, sekä asiasisältöä pandemiaan liittyen. Opinnäytetöistä karsin pois ne, jotka oli julkaistu ennen v. 2020. Töiden haussa käytettiin avainsanoina, vaihtelevin yhdistein, 'media-ala', 'korona', 'COVID-19', sekä 'pandemia'. COVID-19 hakusanalla opinnäytetöitä löytyi 7349 kappaletta. Pandemia hakusanalla vain 3162 kappaletta. Asiasisällöltään opinnäytetyöt on valittu siten, että koskevat media-alaan tai asiasisällöllisesti liittyvät media-alalla työskentelyyn. Theseuksesta valintakriteereihin valikoitui kahdeksan (8) opinnäytetyötä, jotka täyttivät vaatimukset.

Kirjallisuuskatsaukseen valitut opinnäytetyöt

TAULUKKO 1. Valitut opinnäytetyöt

Opinnäytetyö	Tekijä, julkaisu vuosi, AMK
Etätyöskentely reality-käsikirjoittamisessa – uhka vai mahdollisuus?	Kaasinen Anne, 2021, TAMK
Etätyön vaikutukset työmotivaatioon	Silkkari Sanni, 2021, Metropolia AMK
Etätyötä koronakeväänä: muutoksia toimintatavoissa ja asenteissa	Laitala Arttu, 2020, Metropolia AMK
Luovat ratkaisut ja innovaatiot Suomen kulttuurikentällä COVID-19:n aikana	Halme Riina; Toivonen Petra; Tikka Jonna, 2020, HUMAK
Esihenkilöiden kokemuksia etäjohtamisesta COVID-19-pandemian aikana	Jussila Anniina, 2021, JAMK
Itsensä johtaminen etätyössä media-alalla	Alanto Maria, 2021, JAMK
Ennalta-arvaamattomat tilanteet suomalaisissa tuotannoissa: käsitellään COVID-19	Pelkonen Senni, 2021, TAMK
Ryhmädynamiikan merkitys televisiotuotannon kuvausryhmässä	Toivonen Petra, 2021, TAMK

4.2 Millaisia opinnäytteitä pandemiaan liittyen on tehty

Kaikissa valituissa opinnäytetöissä (taulukko 1) käytettiin tiedonkeruuseen haastattelumenetelmiä. Haastattelut perusteltiin suoritettaviksi, jotta saatiin ajankohdaisia sekä tarkkoja vastauksia, sekä vuoropuhelua haastateltavien kanssa aiheeseen liittyen. Haastateltavat valittiin asiantuntijuutensa perusteella, tai työelämä statuksensa mukaan media-alalla. Kaikkien haastattelujen lopputulema oli ollut positiivinen, ja saatuja vastauksia sekä tuloksia kyettiin monipuolisesti analysoimaan jokaiseen opinnäytetyöhön. Haastattelut oli järjestetty etänä, hyödyntäen pikaviestintäohjelmia, kuten ZOOM tai Teams. Aiheet haastatteluja varten

oli rajattu tarkoin, ja oli noudatettu teemahaastattelua tutkimusmenetelmänä, eli haastatteluissa käytiin läpi ennalta sovittuja teemoja.

Kahdeksasta opinnäytteestä viidessä käsiteltiin päätutkimusaiheena etätyötä, joka vahvasti kytkeytyy media-alaan pandemian aikana. Opinnäytteissä tutkittiin, kuinka etätyöskentelyyn on ajauduttu, ja millaisia hyötyjä tästä on löydetty. *Etätyöskentely reality-käsikirjoittamisessa – uhka vai mahdollisuus?* (Kaasinen, Anne, 2021) käsitellään etätyöskentelyä luovan työn näkökulmasta, johon on päädytty pandemian toimesta. Kaasinen käyttää opinnäytteessä haastateltuja asiantuntijakokemuksia reflektoiduna tutkimustuloksena omiin kokemuksiinsa, jota tutkii työssään. Pandemian vuoksi etätyöskentelyyn siirtyminen oli herättänyt aluksi käsikirjoittajissa paljon ennakkoluuloja, mutta Kaasisen tutkimuksen perusteella tästä voi olla jopa hyötyä lopputulosta varten.

Esihenkilöiden kokemuksia etäjohtamisesta COVID-19-pandemian aikana (Jussila, Anniina, 2021) sekä *Itsensä johtaminen etätyössä media-alalla* (Alanto, Maria, 2021) pohtivat pandemian vaikutusta sisäisen motivaation-, sekä työmotivaation näkökulmasta. Molemmat opinnäytetyöt toteutettiin laadullisena, eli kvalitatiivisena, tutkimuksena. Vaikka pandemian tuomat uudet työskentelytavat ovat haastaneet toimintatapojen muutokseen, opinnäytteiden perusteella uudet työskentelytavat nähtiin positiivisena. Opinnäytteitä varten haastateltiin asiantuntijoita ja esimiehiä, joiden vastausten perusteella saatiin mahdollisimman syvällisiä vastauksia aiheesta.

Etätyön vaikutukset työmotivaatioon (Silkkari, Sanni, 2021) opinnäytteen viitekehysinä oli teoriat etätyöstä, motivaatiosta ja työmotivaatiosta pandemian aikana. Tutkimustuloksia Silkkari oli kerännyt käyttämällä kvantitatiivista haastattelua ja kvalitatiivista teemahaastattelua, eli määrällistä ja laadullista tutkimustapaa. Saadaksesen mahdollisimman laadukasta tutkimustulosta, Silkkari päätyi käyttämään molempia tapoja ja refleктоimaan tuloksia näiden pohjalta. Myös Laitala Arttu (2020) opinnäytteessään *Etätyötä koronakeväänä: muutoksia toimintatavoissa ja asenteissa* pohtii pandemian vaikutusta. Lähtöasetelmanaan on tutkia ja ymmärtää, miten pandemia muuttanut työskentelyä ensimmäisten viikkojen aikana. Laitalan opinnäytetyössä tarkasteltavat opinnäytteet on rajattu Suomessa työskenteleviin media-alan asiantuntijoihin, joita haastateltiin yksitellen. Haastatteluiden

pohjalta opinnäytteeseen refleктоitiin heidän työskentelynsä toimintatapoja ennen pandemiaa ja sen aikana.

Opinnäytetyössä *Luovat ratkaisut ja innovaatiot Suomen kulttuurikentällä COVID-19:n aikana* (Halme, Riina; Toivonen, Petra; Tikka, Jonna, 2020) käytettiin tutkimusmenetelminä kyselytutkimusta, haastattelua sekä dokumenttianalyysiä. Opinnäytteessä toimintaratkaisuja tarkasteltiin hyvin yksityiskohtaisesti ja analysoiden. Opinnäytteessä käsiteltiin myös erilaisia dokumentoituja toimintaratkaisuja pandemiaan liittyen. Tutkimustulos oli kerätty pandemian ensimmäisen aallon aikana, jonka perusteella opinnäytetyön tekijät pitävät mahdollisena, että tulevaisuudessa ollaan keksitty jo paljon innovatiivisempia ratkaisuja kulttuurialalle.

Ennalta-arvaamattomat tilanteet suomalaisissa tuotannoissa: käsitellään COVID-19 (Pelkonen, Senni, 2021) opinnäytteessä on tavoitteena selvittää, miten koronavirus vaikutti juuri suomalaisiin tuotantoihin ja mitä muutoksia sen vuoksi jouduttiin tekemään. Tutkimuksensa pohjautui haastatteluihin, omakohtaiseen kokemukseen lopputyöelokuvassa sekä nettilähteisiin. Opinnäytteen tutkimuksen johdopäätöksenä Pelkonen kertoo, että tärkeintä pandemian ajan tuotannoissa on ollut noudattaa ohjeistuksia, jotka on saatu virallisilta tahoilta. Tässäkin opinnäytetyössä kerrotaan, kuinka etätyöskentely on ollut suurena avaintekijänä pandemian aikaisena työskentelyllä.

Toivonen Petra pohtii ryhmädynamiikkaa opinnäytetyössään *Ryhmädynamiikan merkitys televisiotuotannon kuvausryhmässä* (2021). Työ valikoitui kyseiseen kirjallisuuskatsaukseen aiheensa teeman perusteella, joka koskettaa myös pandemian aikaista media-alan työskentelyä. Opinnäyte käsittelee ryhmädynamiikan tärkeyttä televisiotuotannon kuvausryhmässä. Tutkimustaan varten, Toivonen haastatteli kolmea televisiotuotannon ammattilaista. Haastatteluista hän pyrki saamaan näkökulmia sekä esimerkkejä tutkimustaan varten. Opinnäytetyössä huomioidaan koronapandemia ja kuinka se on vaikuttanut ryhmädynamiikkaan. Haastatteluiden lisäksi opinnäytteeseen on etsitty tietoa myös kirjallisista lähteistä.

4.3 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Etätyö

Useassa opinnäytetyössä tuodaan ilmi etätyö, jota on myös tutkittu laajasti. Moni tuotantoyhtiö on siirtynyt etätöihin mahdollisuuksien mukaan, tarkoituksena turvata työntekijöitä mahdolliselta tartuntaketjulta. Etätöitä on tehty ennenkin, mutta juuri pandemian tuomat uudet toimintamallit ovat tuoneet aiheen enemmän esille. Etätöiden vaikutusta työntekijään on tutkittu työmotivaation, sekä työhyvinvoinnin näkökulmasta. Melkein poikkeuksetta, kaikki opinnäytetöiden tutkimustulokset puoltavat, että etätyöt nähdään ja koetaan loppujen lopuksi positiivisella tavalla työntekijöiden keskuudessa. Esille nousee lisääntynyt vapaa-aika, vaikkei työteho/-määrä laske. Etätyöt nähdään lisäävän työmotivaatiota, vaikka koti-ilma-piiriä pidetäänkin häiritsevänä tekijänä. Kotona muut työhön kuulumattomat ärsykkeet, kuten television katsominen tai siivoaminen, voivat edesauttaa tehokkaampaan työskentelyyn, kun tietää mielekkäämmän vaihtoehdon odottavan. Etätyön hyödyn lisätutkimisen tarpeellisuus nousi esille useassa opinnäytetyössä.

Itsensä johtamisen taitoa korostettiin, ja niitä neuvotaan kehittämään jatkuvasti. Etätyö haastaa itseohjautuvuutta, ja vaatii sisäistä motivaatiota. Kun motivaatio on etätyössä kohdallaan, työskentely on tehokasta sekä keskeytysten määrä vähäisempi. (Alanto 2021.)

Etätyö näyttää kiinnostavan monia myös laaja-alaisemmin, eikä rajautuen vain yksiulotteisesti 'etätyön' käsitteeseen. Opinnäytetyö reality-käsikirjoittamisesta etätyöskentelynä (2021) kirjoittaja Anne Kaasinen tutkii aihetta tarkemmin tuoden asiaan uuden näkökulman. Luovissa töissä, kuten käsikirjoittamisessa, ajatuksia vaihdetaan ja pyöritetään, kunnes löydetään se oikea. Etätyöskennellessä ihmis-kontaktit ovat digitaalisena, ja tutkimuksen valossa käsikirjoitustyö ei ole yhtä hedelmällistä. Tutkimusten mukaan ihmisten välisestä kommunikaatiosta jää puuttumaan jotain, kun välissä on ruutu. Huomiona etätyöskentelyyn luovuuden ollessa työkalu, Anne Kaasinen huomauttaa, että työkokemus korjaa tätä ongelmaa. Ratkaisuna esitetään minipalaverien pitämistä ydintiimin kanssa kerran viikossa, jotta yhtenäisyys sekä tarvittavat sosiaaliset siteet ruokkivat luovuutta. (Kaasinen, Anne, maaliskuu 2021.)

Vaikka etätyöhön liittyy myös teknologian epäluotettavuus, sekä sosiaalisten kanssakäymisten väheneminen, kaiken kaikkiaan opinnäytetöistä käy ilmi, että etätyöt nähdään positiivisella tavalla. Lähtökohtana etätyöhön siirtyminen pandemian aikana, sekä siitä puhuminen, ovat hyviä työvälineitä uuteen tapakulttuuriin. Audiovisuaalisissa tuotannoissa sosiaaliset kanssakäymiset ovat välttämättömiä, ja voidaan tutkimusten valossa todeta, että etätyön ja fyysisen tapaamisen hybridimuoto on tehokkain tapa pandemian aikana työskennellessä.

Etätyön huonoja puolia on muun muassa työajan venyminen, työn ja vapaa-ajan sekoittuminen, vaikeudet irrottautua työstä ja liiallinen kuormitus. Erääksi huonoksi puoleksi nousi myös työntekijän huoli urakehityksestä ja asemasta organisaatiossa, sekä etäjohtamiseen liittyvät haasteet pandemian aikana.

4.4 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Etäjohtaminen ja viestintävälineet

Etätyöhön siirtyi Suomessa arviolta yli miljoona ihmistä, eli noin 40 % työllisistä, kun pandemia ennen rokotetta v.2020 oli hurjimmillaan. Audiovisuaaliselle alalle asiaan liittyen oli myös positiivinen käänköpuoli; kasvanut median käyttö väestössä. Kun verkkoon siirtyi työpaikkojen, kulttuuritapahtumien sekä koulujen tapahtumia, tarkoitti tämä enemmän töitä media-alalle.

Kulttuuriala, koulut sekä lukemattomat esimiehet alasta riippumatta ovat paini-neet saman asian kanssa; kuinka tavoittaa ruudun toisella puolella oleva tehokkaimmin. Opinnäytetyössä Esihenkilöiden kokemuksia etäjohtamisesta COVID-19-pandemian aikana (Jussila, Anniina 2021) käsitellään digitalisoitumisen tuomia haasteita johtamisessa. Suurimmat haasteet kohdistuivat esimiehen vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyteen. Digitaaliset viestintävälineet nähtiin auttavan tehokkaassa viestinnässä, jolla tavoitetaan kaikki työntekijät oikeaan aikaan. Digitaalisen viestinnän ja johtamisen kulmakivinä opinnäytetyössä nostettiin samoja arvoja kuin fyysisessä esimieskanssakäymisessä; Luottamus, Avoimuus, Arvostus, Yhteisöllisyys, Vuorovaikutus ja viestintä, Pelisäännöt.

Etäjohtamisessa tärkeää on juuri kiinnittää huomiota ja arvioida mieluummin työpanosta kuin siihen käytettyjä työtunteja, koska jokaisella työntekijällä on omat tapansa työskennellä ja työnopeus voi vaihdella. (Jussila, Anniina 2021.)

4.5 Opinnäytetöiden tutkimustulokset: Toimet pandemiaa vastaan

Audiovisuaaliset tuotannot, kuten muutkin kulttuurialat, ovat joutuneet kehittämään uusia tapoja tuotantoihin pandemian aikana. Hengityssuojainten käyttö on yleistynyt arkipäivään, ja niitä on suositeltu pidettäväksi aina, jos turvaetäisyyksiä ei pystytä pitämään. Tästä riippumatta, pahimpana pandemian aikana yleisötapahtumia ei voinut pitää, ja kokoontumisrajoitukset koskivat myös televisiotuotantoja. Opinnäytetyössä *Ennalta-arvaamattomat tilanteet suomalaisissa tuotannoissa: käsitellään COVID-19* (Pelkonen, Senni (2021)) käsitellään turvaetäisyyksien tärkeydestä ja näiden tuomista rajoitteista: Suosittu juontaja Mikko Leppilampi kertoo, että yleisön merkityksen ohjelmalle tajuaa vasta, kun sitä ei ole.

Talent Suomi -livetuoannossa varauduttiin koronan myötä tulleisiin säännöksiin erilaisin tavoin. Työryhmää pienennettiin, ja heidän tulemistansa kuvauspaikalle porrastettiin. Leppilampi kuvailee nykyisiä säännöksiä mikrokaranteeniksi ja palapeliksi, koska työryhmä on normaalia pienempi ja halailu sekä kättely ovat jääneet kokonaan pois. [Lehtonen 2020] (Pelkonen, Senni 2021.)

Anniina Jussila opinnäytetyössään *Esihenkilöiden kokemuksia etäjohtamisesta COVID-19-pandemian aikana (2021)* on tutkinut esihenkilöiden johtamistyön muutoksia etäjohtamiseen siirryttäessä. Etäjohtamiseen vanhoja toimintatapoja muutettiin digitaaliseen ympäristöön sopiviksi. Eniten muutoksia esiintyi erityisesti viestinnässä, vuorovaikutuksessa sekä yhteisöllisyyden edistämisen keinoissa. Etätyöt ovat tehokas tapa jatkaa yrityksen toimintaa, mutta ovat tuoneet mukanaan uusia haasteita juuri vuorovaikutuksen muodostumisessa työntekijän ja esihenkilön välille.

Opinnäytteissä tulee myös ilmi, että vaihtoehtoisia keinoja pandemian yli selviämiseen löydettiin myös taloudelliselle puolelle. Yrityksiä siirtyi hyödyntämään striimauspalveluita, jotka työllistävät samalla tätä palvelua tarjoavia tuotantoyhtiöitä. Opinnäytetyössään *Luovat ratkaisut ja innovaatiot Suomen kulttuurikentällä*

COVID-19:n aikana (2020) Halme, Toivonen ja Tikka toteavat, että mm. museot ovat ottaneet käyttöönsä virtuaaligallerioita, yrityksiä on alkanut tarjoamaan Zoomissa verkkokoulutuksia, sekä on toteutettu VR:n avulla tanssiesityksiä. Kaikki nämä hyödyntävät liikkuvaa kuvaa, ja työllistävät audiovisuaalisia ammattilaisia pandemian aikana.

Petra Toivosen opinnäytetyöhön *Ryhmädynamiikan merkitys televisiotuotannon kuvausryhmässä (2021)* haastateltu tuotantopäällikkö toteaa, että kun koronavirus pandemian tuoma kuvausryhmäkoon pienentyminen tilanteenvuoksi muuttaa normia, tapahtuu osastojen yli tapahtuvaa auttamista. Ihmiset ymmärtävät tilanteen ja ovat valmiina auttamaan. (Lahtinen 2021). Koronan tuomat vaikutukset ja haasteet koskevat meitä kaikkia.

Pelkosen opinnäytetyöhön (2021, 18) haastateltu *Selviytyjät Pohjola* -sarjan tuotantokauden tuottaja Mirtta Salonen (Salonen, haastattelu 23.02.2021) kertoo, kuinka pandemian alettua työryhmästä osa oli jo ehtinyt ottamaan muita töitä, kun tuotanto joutui odottamaan uusia päätöksiä rajoitusten suhteen, eikä oltu varmoja, milloin ja kuinka kuvaukset voidaan toteuttaa. Työryhmän keskuudessa oli paljon pandemianpelkoa läsnä, ja Salonen joutui monen tunnin ajan käymään työryhmää ja kilpailijoita läpi vakuutellakseen siitä, että tuotanto toteutetaan turvallisesti. Salonen myös mainitsee, että tämän lisäksi täytyi myös käydä paljon keskusteluja vakuutusyhtiöiden, sekä asiakkaan kanssa, miten turvattaisiin työryhmän sekä kilpailijoiden hyvinvointi koko kauden ajaksi.

Tuotannoissa on täytynyt pandemian aikana aloittaa huomioimaan työolosuhteet uudessa valossa. Pelkkä työhyvinvointi työntekijällä ei riitä, vaan työturvallisuus niin henkisellä- kuin fyysisellä tasolla on turvattava. Lääkäreitä ja koronakoordinaatteja on suurimpiin tuotantoihin värvätty, jotta voidaan tarjota työntekijöille parhaat mahdolliset olot. Tärkeää on huomioida, että myös sosiaalista työhyvinvoinnin puolta on alettu pandemian aikana arvostamaan uudella tavalla työyhteisöissä.

Pandemia on myös tuonut haasteita audiovisuaalisten tuotantojen ryhmädynamiikan luomiseen tuotantojen alussa. Yhteiset sosiaaliset tapahtumat kuten Kick-off, ryhmäytymistilaisuudet ja karonkat ovat poistuneet tai muuttaneet muotoaan

virtuaalisiksi, kertoo tuotantopäällikkö Timo Lahtinen (2021). Tuotantopäällikkö/tuotantokoordinaattori Sebastian Kesäniemi (2021) puolestaan tuo esille kasvomaskeihin liittyvän seikan; kommunikatio on tärkeä osa ryhmädynamiikkaa ja kun maskien vuoksi vain osa kasvoista on näkyvissä, ei verbaalisen kommunikaation tukena ole kaikkia nonverbaalisia keinoja, kuten ilmeitä. (Toivonen 2021.)

4.6 SWOT-analyysi opinnäytetöistä

SWOT-analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) pandemian vaikutuksesta audiovisuaalisessa tuotannossa. Käsittelyssä kahdeksan opinnäytetyötä, aikaväliltä v.2020–2021 aiheeseen liittyen.

TAULUKKO 2. SWOT-analyysi opinnäytetöistä

+	-
VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - Etätyö. On huomattu, kuinka etätyön tärkeys ja mahdollisuudet ovat lisääntyneet. - Löydetty uusia kontakteja ja tukipilareita muiden kulttuurialan harrastajien keskuudessa. - Pandemian myötä on alettu huomioida enemmän työntekijöiden terveyden ylläpitämistä. - Hygienia tuotannoissa kasvanut. - Median tärkeys kasvanut pandemian myötä 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuotannon työntekijäleikkausten tekeminen. - Tartuntatapausten ilmentyessä, tuotannon pysäyttäminen. - Epävarmuus ja lisääntynyt riskimahdollisuus taloudellisesti tuotantoyhtiölle sekä työntekijöille.
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Uusien toimintatapojen tutkiminen ja löytäminen. - Budjetillisesti ajatellen, tuotantoja voidaan toteuttaa pienemmillä työntekijämäärillä, kun vaihtoehtoisia tapoja löydetty. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pandemia jättää ikuisen pelon tartuntaketjun mahdollisuudesta, joka voi pysäyttää tuotannon. - Koronapandemian henkinen kuormitus. - Etätöiden tuomat sosiaaliset rajoittumiset työyhteisössä voi vaikuttaa negatiivisesti työntekijän motivaatioon, sekä syrjäytymistä työyhteisöstä.

SWOT-analyysiin löytyi selviä yhteisiä tekijöitä kaikista koronan aikaisista opinnäytetöistä, jotka oli valittu analysoitaviksi. Suurimmaksi tekijäksi korostuivat juuri COVID-19:n pandemian mukana tuomat vahvuudet työelämään, sekä sen tuomat uhat. Tekijät ovat keskenään teemallisesti ristiriidassa, mutta eroavat toisistaan aiheiden puolesta. Yleisesti ottaen, SWOT-analyysin pohjalta voidaan sanoa, että laadullisesti sekä määrällisesti löytyi enemmän positiivisia kuin negatiivisia havaintoja.

Eniten opinnäytetöistä korostuivat juuri etätyön tuomat mahdollisuudet sekä negatiiviset puolet. Aihetta voidaan soveltaa monelle alalle, jonka vuoksi myös nousee eniten esille muiden teemojen joukosta. Etätyöhön liittyy paljon positiivisia puolia, mutta aiheina mm. väsymys ja sosiaalinen erakoituminen nousivat esille. Kulttuuri-alan työntekijöiden yhteinen alan ylläpitäminen on vahvistanut, ja luonut uusia, suhteita niin työntekijöiden, kuin yritysten piirissä. Suurena vahvuutena esiin nousi myös yleinen työntekijän terveyteen liittyvät keskustelut ja teemat; työajat, hygienia sekä työntekijän oma henkinen hyvinvointi.

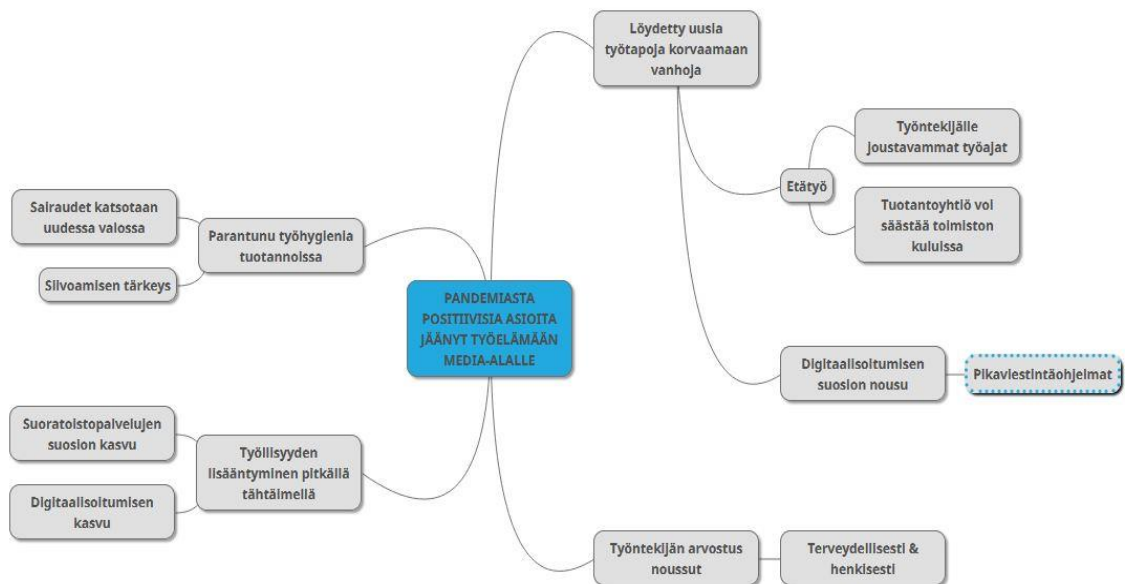
Vaikka työntekijän arvon korostaminen nousi opinnäytetöiden havainnoista esiin, samalla myös yritysten rahallisen toimeentulon turvaaminen pandemian aikana työntekijämääriä leikkaamalla löytyi teemoista. Näkökulmasta riippuen, työntekijämäärien leikkaamisen pystyy listaamaan joko mahdollisuudeksi (yrityksen näkökulmasta), tai heikkoudeksi (työntekijän näkökulmasta). Innovatiivisia uusien toimintatapojen tutkiminen ja kokeileminen ovat ehtona kehitykselle, mutta näihin liittyy myös riskitekijöitä. Uudet toimintamallit ovat mahdollistaneet työn tekemisen pandemian aikana, ja näistä ovat hyötyneet yksilöt sekä yritykset. Työympäristöön ja olosuhteisiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota, mikä on edesauttanut saamaan huomiota kansainvälisiin tuotantoihin. Suomessa on verrannollisen turvallisempaa tehdä tuotantoja kuin naapurimaissa, sekä ammattitaitoista väkeä tuotantoihin, mikä on auttanut saamaan positiivista huomiota kansainvälisten tuotantojen keskuudessa. Analyysin perusteella, työntekijän motivaatioon liittyy paljon uusia uhkia, joita pandemia on tuottanut. Uudet toimintamallit, etätyöt sekä epävarmuus tulevasta tuovat mukanaan heikkoudet aiheeseen liittyen, mutta myös uskon huomiseen. Lopputulemana SWOT-analyysistä voidaan päätellä, että vaikka ilmiönä COVID-19 pandemia on ollut katastrofaalinen, jää siitä meille myös paljon hyvää tutkimuksen valossa.

5 MEDIA-ALALLE POSITIIVISIA ASIOITA PANDEMIASTA

COVID-19 pandemiasta voidaan löytää myös positiivisia puolia media-alalle. Pandemian aikana audiovisuaaliset tuotannot ovat joutuneet keksimään vaihtoehtoisia toimintatapoja, joiden seurauksena on löydetty myös uusia toimivampia ratkaisuja vanhoihin keinoihin.

Positiivisista asioista erityisesti etätöihin liittyvät elementit nousevat mediassa esille. Myös työllisyyden lisääntyminen sekä työpaikan hygieniasta huolehtiminen ovat asioita, jotka uskotaan jäävän pandemian jälkeiseen aikaan.

KUVIO 1. Pandemiasta positiivisia asioita, jotka jäänyt työelämään media-alalle

Tuotantoyhtiöt ovat joutuneet panostamaan pandemian vaikutuksesta työhygieniaan tuotannoissaan, jotta pandemian aikainen työskentely onnistuisi. Kerätyn tiedon valossa voidaan olettaa, että parantunut työhygieniä tulee jäämään ainakin osaksi tuotantoihin. Käsidesien ja pintojen siivoaminen sekä yleinen catering hygieniä tulevat korostumaan tulevaisuudessa, kun pandemian aikaiset työntekijät ovat tottuneet jo näihin käytäntöihin.

Suoratoistopalvelujen suosion nopea kasvu, sekä jatkuva digitalisoituminen tulevat vaikuttamaan audiovisuaalisen puolen osaajien työmarkkinoihin tulevaisuudessa. Pandemian vuoksi tuotantoja on täytynyt paljon pysäyttää sekä laittaa tauolle, mutta pandemian jälkeen työmarkkinoiden auettua kysyntä tekijöistä kasvaa. Kuluttajien suoratoistopalvelujen suosio takaa media-alalle lisää töitä, ja suosion uskotaan yhä vain kasvavan. Disney sekä HBO lanseerasivat uudet suoratoistopalvelut v.2021 (Disney+ ja HBO MAX) joka lisää kilpailua alalla. Johtopäätöksenä tämä lisää tulevien tuotantojen määrää, kun kuluttajien kysyntä kasvaa.

Journalistiliiton juristi Mari Marttila sanoo, että kansainväliset markkinat ovat suomalaiselle elokuva- ja tv-tuotannolle valtava mahdollisuus. Hänen mukaansa suomalainen tuotanto on hyvin laadukasta sekä luovaa, vaikka sitä tehdään palkoittellen niukalla budjetilla. (Heijari, 7.5.2021.)

Työntekijöiden arvostaminen työyhteisössä, sekä heidän fyysinen ja henkinen jaksaminen, ovat saaneet arvostusta pandemian aikana. Työntekijän henkinen kuormitus pandemiasta johtuen, sekä muuttuneet toimintatavat työyhteisössä ja huoli huomisesta, ovat saaneet työnantajien huomioimaan enemmän työntekijöistään. Digitalisoitumisen myötä esihenkilön ja työntekijän väliseen kommunikointiin on alettu panostamaan ja kiinnittämään huomiota, kun näiden välinen viestintä on voinut siirtyä kokonaan verkkoon.

6 POHDINTA

Maaliskuussa 2020 ei osattu vielä aavistaa mitä tuleman pitää, tai millaisiin toimiin työelämässä sekä arjessa on ryhdyttävä. Puolessatoista vuodessa on jouduttu kehittämään uusia ja vaihtoehtoisia tapoja toimia, sekä luovia ratkaisuja, jotta saadaan tilannetta rauhoitettua niin paljon kuin mahdollista. Uusista suunnitelmista tuli uusia normeja työelämään, joita kehitetään vielä nykyäänkin. Vaikka suomen valossa tilanne näyttää jo paremmalta, silti pelkona ovat palaaminen sulkuiloihin ja arjen rajoittaminen koronan leviämisen estämiseksi. Koronapandemia näytti myös tuotantoyhtiöille, kuinka kriiseihin kuuluisi varautua liialla varovaisuudella, kuin liian vähällä.

Kaikista ikäryhmistä, eniten pandemia on vaikuttanut juuri ikäihmisiin, jonka vaikutus näkyy myös audiovisuaalisella alalla. Yleisörajoitukset ja iäkkäät näyttelijät ovat tuoneet haasteita kuvausten järjestämisiin ja vaatineet uusia toimia. Toisaalta hygienian huomioiminen kuvauksissa, sekä yleiset turvajärjestelyt, ovat asioita, joista jokainen hyötyy. Tuotantoyhtiöt ovat voineet punnita uudestaan turvatoimia koronan varjolla, joita soveltaa myös pandemian loputtua aikanaan. Nähtäväksi tosin jää, kuinka moni sitoutuu noudattamaan näitä, vaikka kustannustehokkuus kärsisi nousevin turvallisuuskulujen muodossa.

Erilaiset viestintävälineet ja etätyöskentelytapojen kehittyminen vauhdilla ovat mahdollistanut tehokkaan tavan ylläpitää yhteyksiä fyysisestä paikasta riippumatta. Tätä onkin käytetty ja tehostettu pandemian aikana, ja varmasti moni tuotantoyhtiö jatkaakin näiden käyttämistä kokouksien järjestämisissä. Audiovisuaaliseen työhön liittyy paljon vaiheita, joita voidaan hoitaa myös kotoa käsin. Kuinka tehokkaasti digitalisoitumista hyödynnetään jatkossa, jää työnantajien arvioinnin ja luottamuksen varaan. Yleisesti ottaen jokainen audiovisuaalisissa töissä työskentelevä tuntee teknologian sen verran hyvin, että pystyy kilpailukykyisesti työmarkkinoilla näitä käyttämään.

Kokemukseni pandemian vaikutuksesta media-alaan, ja audiovisuaalisiin tuotantoihin yleisesti, ovat kaksijakoiset; pidempiaikainen hyvä ja kehitys, vastaan hetkittäinen takapakin ottaminen. Pandemian aikainen kompromissiratkaisujen te-

keminen, myös taloudellisesti, on ollut haasteena yrityksille ja työläisille. Tuotantojen siirtyessä myöhempään ajankohtaan, voi tämä vaikuttaa suuresti taloudellisesti. Kaikesta huolimatta, vaikka tuotantoyhtiöt ovat joutuneet tekemään uusia ratkaisuja, sekä toimintamalleihin että taloudellisiin ratkaisuihin, on myös samalla median käyttö ja tarve lisääntynyt kuluttajien keskuudessa. Suoratoistopalvelujen nopea kasvu ja suosio ovat varteenotettava merkki siitä, että audiovisuaalisella puolella on töitä ja kysyntää. Pandemian päätyttyä, voidaan ennustaa mihin lukemiin päässään työllistymisen parissa media-alalla, mutta tulevaisuus tämän kannalta näyttää hyvältä. Tuotantojen alkaessa normaalisti kulkemaan, sekä kasvava mediasisällön tarve kuluttajilla, varmasti edesauttavat työllistymistä media-alalla.

Opinnäytetyön perusteella voidaan sanoa, että media-alaan on tulossa pandemian toimesta muutoksia mm. etätöiden sekä yleisen työpaikkahygienian puolesta. Tämä opinnäytetyö osoittaa, että audiovisuaalisen alan puolesta COVID-19 pandemian päätyttyä media-ala, ja sen työntekijät, voivat paremmin kuin koskaan.

LÄHTEET

Audiovisual producers Finland. 2021. Päivitetty suositus kuvauksiin koronaepidemian aikana. Päivitetty 11.9.2020. Luettu 3.11.2021. <https://apfi.fi/wp-content/uploads/Ohjeistus-kuvauspaikoille-koronapandemian-aikana-11.9.2020.pdf>

Alanto, M. 2021. Itsensä johtaminen etätyössä media-alalla. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Aromaa, J. 2020. Yle uutiset. Yle siirsi tv-sarjojen kuvauksia koronan takia – Salkkareiden kuvaukset jatkuvat täyttä häkää. Julkaistu 26.3.2020. Luettu 12.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11275511>

British film commission. 2021. How the UK's VFX and post-production community has adapted to the pandemic. Julkaistu 12.3.2021. Luettu 2.11.2021. <https://www.screendaily.com/uk-in-focus/how-the-uks-vfx-and-post-production-community-has-adapted-to-the-pandemic/5158028.article>

Erkkilä, J. 2021. Suoratoistopalvelu Netflix kertoi rajusta tilaajamäärien kasvusta. Julkaistu 20.1.2021. Luettu 2.11.2021. <https://www.salkunrakentaja.fi/2021/01/netflix-tilaajamaara-kasvu/>

Finlex. 2021. Laki tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta. Julkaistu 31.5.2021. Luettu 27.10.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210447#Pdm45237816980848>

Getting Safely Back To Work In The Age of Covid. 2021. Ohjaus: James Mathers. Tuotanto: Digital Cinema Society. Helmikuu 2021. Vimeo.

Gustafsson, M. 2021. Yle uutiset. Tove-elokuva ei päässyt jatkoon Oscar-kisassa. Julkaistu 10.2.2021. Luettu 3.11.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11782119>

Halme, R., Toivonen, P., Tikka, J. 2020. Luovat ratkaisut ja innovaatiot Suomen kulttuurikentällä COVID-19:n aikana. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Heijari, M. 2021. Suomen journalistiliitto. Elokuva- ja tv-tuotantoala tuottanut sisältöä suomalaisille myös korona-aikana. Julkaistu 7.5.2021. Luettu 1.11.2021. <https://journalistiliitto.fi/fi/elokuva-ja-tv-tuotantoala-tuottanut-sisaltoa-suomalaisille-myos-korona-aikana/>

Jussila, A. 2021. Esihenkilöiden kokemuksia etäjohtamisesta COVID-19-pandemian aikana. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Kaasinen, A. 2021. Etätyöskentely reality-käsikirjoittamisessa – uhka vai mahdollisuus? Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö

Kohvakka, R., Saarenmaa, K. 2021. Stat.fi. Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan. Julkaistu 15.1.2021. Luettu 2.11.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan/>

Laitala, A. 2020. Etätyötä koronakeväänä: muutoksia toimintatavoissa ja asenteissa. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Lang, B., Low, E., Maddaus, G. nd. Variety. Post-Pandemic Hollywood: Why Working in Entertainment Will Never Be the Same. Luettu 1.11.2021. <https://variety.com/2021/film/entertainment-industry/working-in-hollywood-after-covid-19-1234932406/>

Lehtonen V. Helsingin Sanomat. 2020. ”Tämä on suurin kriisi tuotantoyhtiöiden historiassa” – Mikko Leppilampi, Aleksi Brady ja muut tv- ja elokuva-alan ihmiset kertovat, miten koronavirus vaikuttaa heidän työhönsä. Kulttuuri. Julkaistu 19.3.2020. Luettu 1.11.2021
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006445131.html>

Mankkinen, J. 2021. Yle uutiset. Elokuva-ala kritisoi kovin sanoin aluehallintovirastojen toimintaa: ”Suomalaista elokuva-alaa on kyykytetty”. Päivitetty 12.5.2021. Luettu 1.11.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11929697>

Pelkonen, S. 2021. Ennalta-arvaamattomat tilanteet suomalaisissa tuotannoissa : käsitellään COVID-19. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Rauramo, P. 2019. Työturvallisuuskeskus. Elokuva- ja TV-tuotantoalan työhyvinvoinnin erityispiirteitä. Julkaistu 14.11.2019. Luettu 1.11.2021. [https://ttk.fi/op-paat-ja-ohjeet/digijulkaisut/elokuva- ja tv-tuotantoalan tyohyvinvoinnin erityispiirteita](https://ttk.fi/op-paat-ja-ohjeet/digijulkaisut/elokuva-ja-tv-tuotantoalan-tyohyvinvoinnin-erityispiirteita)

Rautanen, P. 2021. Yle Uutiset. Julkaistu 9.1.2021. Luettu 1.11.2021.
<https://yle.fi/uutiset/3-11728758>

Sandberg, B. 2021. Hollywoodreporter. Despite Solitude, Lockdown Wasn't A Creative Boon for Screenwriters. Julkaistu 18.3.2021. Luettu 1.11.2021.
<https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-news/screenwriters-often-long-for-solitude-but-lockdown-was-no-creative-boon-4152051/>

Silkari, S. 2021. Etätyön vaikutukset työmotivaatioon. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Sundqvist, J. 2021. Yle Uutiset. Koronatapaus oli vähällä keskeyttää odotetun elokuvan kuvaukset Kainuussa - ”Tutun ja turvallisen kadotessa mitataan, miten kukin meistä reagoi”. Julkaistu 27.01.2021. Luettu 1.11.2021
<https://yle.fi/uutiset/3-11757391>

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto. 2020. SETin ohjeistus työskentelyyn poikkeustilanteessa. Julkaistu 24.3.2020. Luettu 27.10.2021.
<https://www.teme.fi/fi/ajankohtaista-set/setn-ohjeistus-tyoskentelyyn-poikkeustilanteessa/>

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Koronavirus selkokielellä. Päivitetty 12.11.2021. Luettu 3.11.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/materiaalipankki-koronaviruksesta/koronavirus-selkokielella>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Suositus kasvomaskien käytöstä kansalaisille. Päivitetty 30.9.2021. Luettu 1.11.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus/suositus-kasvomaskien-kaytosta-kansalaisille>

Toivonen, P. 2021. Ryhmädynamiikan merkitys televisiotuotannon kuvausryhmässä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021. Työolobarometri 2020: Korona-aika vaikutti myönteisesti työkykyyn niillä, joille etätö oli mahdollista. Julkaistu 4.6.2021. Luettu 27.10.2021. <https://tem.fi/-/tyoolobarometri-2020-korona-aika-vaikutti-myonteisesti-tyokykyyn-niilla-joille-etatyo-oli-mahdollista>

Työturvallisuuskeskus. 2019. Etänä ja läsnä. Julkaistu 4.11.2019. Luettu 9.11.2021. https://ttk.fi/files/3572/etana_ja_lasna.pdf

UK Screen alliance. 2020. Guidance for Safe Working in Post-Production and VFX during the COVID-19 Pandemic. Julkaistu 26.8.2020. Luettu 1.11.2021. <https://www.screenskills.com/media/3913/uk-screen-alliance-post-vfx-covid-19-guidance-version-2-0.pdf>